

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 3988/21**, rješavajući apelaciju **Smiljke Đukić**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Seada Palavrić, sutkinja

Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 2. novembra 2022. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija **Smiljke Đukić** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 41 0 P 062350 19 Rev od 19. oktobra 2021. godine.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Smiljka Đukić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Kiseljaka podnijela je 22. novembra 2021. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 41 0 P 062350 19 Rev od 19. oktobra 2021. godine.
2. Apelantica je 17. februara 2022. godine podnijela zahtjev za donošenje privremene mjere u kojem je zatražila da se odloži provođenje izvršnih radnji u predmetu koji se vodi kod Općinskog suda u Kiseljaku broj 49 0 I 060568 21 I, kao i izvršenje Presude Vrhovnog suda broj 41 0 P 062350 19 Rev od 19. oktobra 2021. godine do donošenja konačne odluke u predmetnoj apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Ustavni sud je donio Odluku o privremenoj mjeri broj AP 3988/20 od 9. marta 2022. godine kojom je odbio apelantčin zahtjev za donošenje privremene mjere.
4. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, A. N. i H. N. (u daljnjem tekstu: prvotužitelj i drugotužiteljica ili tužitelji), „Addiko bank“ d.d. Sarajevo, „Blue-star“ d.o.o. Kiseljak i M. T. (u daljnjem tekstu: drugotužena, trećetuženi i četvrtetuženi ili tuženi) zatraženo je 12. i 15. jula 2022. godine da dostave odgovore na apelaciju.
5. Vrhovni sud i tuženi su odgovore na apelaciju dostavili u periodu od 27. do 29. jula 2022. godine. Tužitelji nisu dostavili traženi odgovor. Dostavljeni odgovori su 14. augusta 2022. godine prosljeđeni apelantici na izjašnjenje, koje je ona dostavila 15. augusta 2022. godine.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

7. Tužitelji su 30. novembra 2016. godine podnijeli Općinskom sudu u Visokom (u daljnjem tekstu: Općinski sud) tužbu protiv apelantice (notara) kao prvotuzene i još troje tuženih radi utvrđenja ništavosti i eventualno isplate. Primarnim tužbenim zahtjevom tužitelji su tražili da se utvrdi ništavost ugovora o zasnivanju hipoteke na njihovim nekretninama „OPU-683/08“ od 27. februara 2008. godine (u daljnjem tekstu: sporni ugovor) i da se briše upisani vlasnik (drugotuzena) u zemljišnim knjigama, pa da se odredi upis tužitelja kao vlasnika. Alternativnim tužbenim zahtjevom tužitelji su tražili da se naloži tuženima da im solidarno isplate precizirani iznos sa zakonskom zateznom kamatom.

8. Presudom Općinskog suda broj 41 0 P 062350 16 P od 18. aprila 2018. godine odbijen je kao neosnovan primarni tužbeni zahtjev tužitelja, kao i alternativni tužbeni zahtjev u cijelosti u odnosu na apelanticu i drugotuzenu, te su tužitelji obavezani da apelantici i drugotuzenoj naknade troškove postupka (st. 1, 2, 3. i 4. izreke). Također, presudom je usvojen alternativni tužbeni zahtjev u odnosu na trećetuženog i četvrtetuženog koji su obavezani da tužiteljima isplate potraživani novčani iznos zajedno sa zateznim kamatom i troškovima postupka (st. 5, 6, 7, 8, 9, 10. i 11. izreke).

9. Iz obrazloženja presude proizlazi da je trećetuženi kao glavni dužnik s drugotuzenom zaključio ugovor o kreditu. Tužitelji su kao hipotekarni dužnici svojim nekretninama preciznije označenim u izreci (u daljnjem tekstu: sporne nekretnine) osigurali povrat kredita i potraživanja povjeritelja (drugotuzene). Također je utvrđeno da je i četvrtetuženi bio hipotekarni dužnik. Na osnovu rješenja Općinskog suda od 29. februara 2008. godine uknjižena je hipoteka na nekretninama tužitelja u korist drugotuzene. Zaključkom o prodaji od 5. marta 2012. godine određena je prodaja navedene nekretnine javnim nadmetanjem, a vrijednost nekretnine je utvrđena nalazom vještaka, i to u iznosu koji tužitelj potražuje tužbenim zahtjevom. Rješenjem Općinskog suda od 8. augusta 2012. godine drugotuzenoj je kao tražitelju izvršenja dosuđena navedena nekretnina (uz predaju u posjed), te je određen prestanak založnog prava i njegovo brisanje u zemljišnim knjigama. Također, utvrđeno je da je prodajom nekretnine realizirano potraživanje drugotuzene kao davatelja kredita po ugovoru o dugoročnom kreditu. Nadalje, Općinski sud je utvrdio da je apelantica, u odnosu na osiguranje dva ugovora koje je trećetuženi zaključio sa drugotuzenom, u formi notarski obrađene isprave sačinila dva ugovora o hipoteci na nekretninama tužitelja (kao OPU-682/08 i OPU-683/08 od 27. februara 2008. godine). Također je utvrđeno da zadnja stranica prvog ugovora, OPU-682/08, nije iskorištena za Ugovor broj OPU-683/08 i da

numerička greška u gornjem desnom uglu „OPU-682/08“ na ugovoru OPU-683/08 predstavlja štamparsku grešku koja je ostala od prvog ugovora (koji je korišten za izradu drugog ugovora).

10. Općinski sud je u obrazloženju presude ukazao na odredbe člana 80. Zakona o notarima (u daljnjem tekstu: ZON), kao i na odredbu člana 103. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), te je naveo da je pri notarskoj obradi ugovora došlo do propusta koji se ogleda u tome da sporni ugovor nije pročitana strankama, a koje su se odrekle prava na čitanje ugovora. Međutim, ukazano je da navedeni proceduralni propust notara predstavlja povredu službene dužnosti iz člana 120. tačka 1. ZON-a, za koji se može izreći disciplinska kazna. S obzirom na to da učinjeni proceduralni propust ne utječe na valjanost ugovora, te da tužitelji nisu uspjeli dokazati da ugovor nije ni zaključen ili da postoje drugi razlozi ništavosti, kao i da su ispunjeni svi ostali uvjeti propisani odredbom člana 80. ZON-a, odbijen je zahtjev kojim su tužitelji tražili da se utvrdi ništavost ugovora. S druge strane, Općinski sud se pozvao na odredbe čl. 1003, 1005, 1013. i 1018. ZOO-a (odredbe kojima je reguliran ugovor o jemstvu – prijelaz povjeriteljevih prava na jemca, solidarna odgovornost jemaca, pravo jemca na naknadu od dužnika i regres isplatitelja prema ostalim jemcima), pa je usvojio alternativni zahtjev u odnosu na trećetuženog i četvrtetuženog, koji su obavezani da tužiteljima solidarno isplate precizirani iznos utvrđen u izvršnom postupku. Sud je obrazložio da trećetuženi kao glavni dužnik odgovara „za visinu duga koji je naplaćen prodajom nekretnine, kao i za štetu koju su tužitelji pretrpjeli [...] u visini vrijednosti njihove imovine koja je prodana u izvršnom postupku u iznosu od 487.995,00 KM“. Također, četvrtetuženi je kao solidarni jemac obavezan da plati polovinu navedenog iznosa.

11. Presudom Kantonalnog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 41 0 P 062350 18 Gž od 11. decembra 2018. godine odbijena je tužiteljeva žalba i potvrđena je prvostepena presuda. U obrazloženju presude Kantonalni sud je ponovio utvrđeno činjenično stanje, te je istakao da je prvostepeni sud pravilno ocijenio izvedene dokaze, potpuno i pravilno utvrdio odlučne činjenice na koje je pravilno primijenio materijalno pravo i donio zakonitu odluku, kao i da je za svoju odluku dao pravilne i valjane razloge, koje u cijelosti prihvata i taj sud.

12. Presudom Vrhovnog suda broj 41 0 P 062350 19 Rev od 19. oktobra 2021. godine djelomično je usvojena tužiteljeva revizija i preinačene su nižestepene presude tako što je usvojen deklaratorni dio primarnog tužbenog zahtjeva i utvrđeno da je ništav sporni ugovor. Apelantica je obavezana „da tužiteljima naknadi štetu u iznosu od 487.995,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom [...], solidarno sa [trećetuženim], a sa [četvrtetuženim] solidarno za pola dosuđenog iznosa“. U preostalom dijelu, u odnosu na odluku o odbijanju zahtjeva za uknjižbu i zahtjeva u

odnosu na drugotuženu, odbijena je revizija i obavezani su apelantica, trećetuženi i četvrtotuženi da tužiteljima solidarno naknade troškove postupka.

13. U obrazloženju presude Vrhovni sud je ponovio utvrđeno činjenično stanje i odlučenje nižestepenih sudova. U vezi s tim je naveo da, odlučujući „o dva u tužbi istaknuta tužbena zahtjeva (član 55. stav 4. ZPP-a) koji se nalaze u odnosu eventualne kumulacije, nižestepeni sudovi odbijaju prvi primarni tužbeni zahtjev, a eventualni usvajaju u odnosu na dva tužena [trećetuženog kao korisnika kredita i četvrtotuženog kao drugog založnog dužnika], obavezujući ih na isplatu potraživanog iznosa [...], dok odbijaju eventualni tužbeni zahtjev u odnosu na [apelanticu i drugotuženu]“. Istakao je da je u revizionoj fazi postupka sporno pitanje ništavosti spornog ugovora (prvi dio primarnog tužbenog zahtjeva) i apelanticina odgovornost po eventualnom tužbenom zahtjevu. Dalje, Vrhovni sud je naveo da su nižestepeni sudovi utvrdili da, suprotno odredbi člana 80. stav 3. ZON-a, sporni ugovor o zasnivanju hipoteke nije pročitao strankama u prisustvu notara (apelantice), kao i da su navedeni propust nižestepeni sudovi ocijenili kao proceduralni propust, a ne kao propust koji ima za posljedicu ništavost isprave. U vezi s tim, Vrhovni sud je istakao da je postupak notarske obrade formalizirani postupak kojeg se notar mora pridržavati da bi pravni posao koji se pred njim zaključuje bio pravno valjan, kao i da učesnici ne mogu notara osloboditi čitanja ili odobravajućom izjavom „spasiti“ ništavost forme. Pri tome, Vrhovni sud je istakao da su tužitelji pravilno ukazali da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo (čl. 73. stav 2, 74. stav 5. i 80. stav 3. ZON-a). S obzirom na navedeno, Vrhovni sud je zaključio da je sporni ugovor o zasnivanju hipoteke ništav u skladu s odredbom člana 103. ZOO-a jer je protivan prinudnim propisima, tj. navedenim odredbama ZON-a, zbog čega je osnovan prvi dio primarnog tužbenog zahtjeva za utvrđenje ništavosti spornog ugovora.

14. Vrhovni sud je dalje ukazao na pravilan stav nižestepenih sudova „da tužbeni zahtjev u procesnom smislu predstavlja institut objektivne eventualne kumulacije (član 55. stav 4. Zakona o parničnom postupku, u daljnjem tekstu: ZPP), kao i da za odlučivanje o tako postavljenom zahtjevu postoje specifična pravila u prvostepenom i instancionim postupcima. U vezi s tim, ukazao je na sudsku praksu prema kojoj kod eventualne kumulacije sud nije ovlašten odlučivati o eventualnom zahtjevu ni u slučaju kada makar i djelimično prihvati prvi od istaknutih tužbenih zahtjeva. Međutim, Vrhovni sud je istakao da se navedeni stav ne može prihvatiti kao apsolutno pravilo u svakom slučaju kada primarni zahtjev predstavlja nenovčano potraživanje, kao što je to slučaj u konkretnoj parnici. Naime, u konkretnom slučaju primarni zahtjev se sastoji od deklaratornog zahtjeva za utvrđenje ništavosti spornog ugovora i kondemnatornog zahtjeva za upis prvotuzitelja u zemljišnu knjigu kao isključivog vlasnika. Pri tome, Vrhovni sud je istakao da je osnovna svrha

utvrđenja ništavosti vraćanje izgubljenog po osnovu takvog ugovora. S obzirom na to da je upis u zemljišne knjige izvršen u postupku izvršenja (na osnovu rješenja o dosudi), a ne na osnovu ništavog spornog ugovora, usvajanje zahtjeva da je sporni ugovor ništav „ne znači da je primarnom zahtjevu udovoljeno pa ni djelimično jer zahtjev za utvrđenje ništavosti spornog ugovora u konkretnom slučaju predstavlja samo deklaratorni zahtjev koji nije ni morao biti postavljen, pa njegovo usvajanje, imajući u vidu suštinski vid i sadržaj primarnog zahtjeva, ne može ni biti tretirano kao djelimično usvajanje koje onemogućava odlučivanje o eventualnom zahtjevu“. Također, deklaratorni zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora o zasnivanju hipoteke je prethodno pitanje za donošenje odluke o apelantinoj odgovornosti za štetu koju potražuju tužitelji, u skladu s odredbom člana 58. stav 1. ZON-a. S obzirom na to da je utvrđeno da apelantica u postupku notarske obrade isprave nije preduzela radnju propisanu odredbom člana 80. stav 3. ZON-a, proizlazi njena odgovornost za povredu službene dužnosti jer je protivno zakonu propustila radnju. Imajući u vidu navedeno, Vrhovni sud je primjenom odredbe čl. 249. stav 1. i 250. stav 1. ZPP-a „djelimičnim usvajanjem revizije tužitelja pr[e]inačio nižestepene presude tako što je usvojio deklaratorni dio primarnog tužbenog zahtjeva za utvrđenje ništavosti ugovora, te je usvojio i eventualni zahtjev u odnosu na [apelanticinu] odgovornost i obavezu“. Suprotno tome, sud je primjenom odredbe člana 248. ZPP-a odbio reviziju „o dijelu primarnog zahtjeva za uknjižbu i odluku o odbijanju tužbenog zahtjeva“ u odnosu na drugotuženu.

15. U nastavku postupka tužitelji su 11. februara 2022. godine podnijeli prijedlog za izvršenje protiv apelantice radi isplate dosuđenog iznosa sa zakonskim zateznim kamatama i troškovima postupka, pljenidbom novčanih sredstava s apelanticinog računa kod poslovnih banaka. Općinski sud u Kiseljaku je Rješenjem broj 49 0 I 060568 21 I od 14. februara 2022. godine odredio predloženo izvršenje.

IV. Apelacija

I. Navodi iz apelacije

16. Apelantica smatra da je osporenom odlukom povrijeđeno njeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelantica je opširno navela hronologiju postupka koji je okončan presudom Vrhovnog suda, pri čemu je dala svoje viđenje spora i istakla da je do povrede njenih prava došlo zbog proizvoljne primjene materijalnog i procesnog prava, proizvoljnog utvrđivanja činjenica i ocjene dokaza, kao i povrede

načela pravne sigurnosti. U vezi s tim, apelantica je istakla da Vrhovni sud nije imao osnov da raspravlja o reviziji, kao i da je svoju odluku zasnovao na očigledno proizvoljnoj primjeni odredbe člana 55. stav 4. ZPP-a budući da je istovremeno usvojio primarni i eventualni tužbeni zahtjev. Pored navedenog, apelantica je ukazala na praksu od koje je Vrhovni sud odstupio u konkretnom slučaju. Također, apelantica smatra da su proizvoljno primijenjene odredbe čl. 7. i 123. ZPP-a s obzirom na to da je Vrhovni sud svoju presudu zasnovao na činjenici koju tužitelji nisu isticali u postupku niti je navedena u tužbi – da sporni ugovor nije pročitana strankama u prisustvu notara. Dalje, apelantica smatra da je u konkretnom slučaju došlo do proizvoljne primjene odredbi člana 58. stav 1. ZOO-a i odredbe člana 80. stav 3. ZON-a, te da Vrhovni sud nije imao u vidu odredbe ZOO-a koje tretiraju naknadu štete, kao i da je propustio cijeliti nesavjesnost tužitelja. Apelantica je na kraju navela da su izostali valjani, jasni i logični razlozi Vrhovnog suda u pogledu pretpostavki za štetu u konkretnoj pravnoj stvari i primjeni odredbi ZOO-a i ZPP-a, da je izostalo vještačenje kojim bi se dokazala visina štete kao i da je Vrhovni sud propustio da odluči o prigovoru zastare potraživanja koji je istaknut u postupku pred prvostepenim sudom.

II. Odgovor na apelaciju

17. Vrhovni sud je naveo da je u svojoj odluci obrazložio razloge zbog kojih je djelimično usvojio reviziju tužitelja i preinačio nižestepene odluke, te je istakao da nisu povrijeđena apelanticina prava i predložio da se apelacija odbije.

18. Drugotužena je navela hronologiju postupka i istakla da se ne može utvrditi ništavost zbog činjenice da tužiteljima nije pročitana sporni ugovor. Također, drugotužena je ukazala na odredbe čl. 7. i 147. ZPP-a i predložila da Ustavni sud sagleda sve okolnosti konkretnog slučaja i na osnovu stanja spisa donese odluku.

19. Četvrtotuženi je naveo hronologiju postupka i istakao da je prvotužitelju u nekoliko navrata isplatio iznos od 130.000,00 KM za nekretninu na kojoj je bila upisana hipoteka za sporni ugovor. Dalje, četvrtotuženi je naveo da je prvotužitelj lažnim prikazivanjem i prikriivanjem činjenica u vezi s nekretninom doveo u zabludu redovne sudove na apelanticinu štetu, te je predložio da Ustavni sud u cijelosti usvoji apelanticinu apelaciju.

c) Izjašnjenje na odgovor na apelaciju

20. Apelantica je u svom izjašnjenju navela da dostavljeni odgovor Vrhovnog suda ne sadrži niti jedan navod ili osvrt na činjenične navode i osnove apelacije, što ukazuje na paušalan stav Vrhovnog suda prema njenom predmetu i potvrđuje navode apelacije o učinjenim povredama. S

druge strane, apelantica smatra da odgovor drugotužene potvrđuje osnovanost njenih navoda iznesenih u apelaciji.

V. Relevantni propisi

21. **Zakon o parničnom postupku** („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH koji glasi:

Član 7. (st. 1. i 2)

(1) Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i izvoditi dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

(2) Sud će razmotriti i utvrditi samo činjenice koje su stranke iznijele i odrediti izvođenje samo onih dokaza koje su stranke predložile, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 8.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud na osnovu slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i brižljivo cijiniti svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno.

Član 55. stav 4.

(4) Tužilac može u jednoj tužbi istaknuti dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi i tražiti da sud usvoji slijedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije osnovan.

22. **Zakon o notarima** („Službene novine Federacije BiH“ br. 45/02, 30/16 – odluka USFBiH i 29/18 – rješenje USFBiH) u relevantnom dijelu glasi:

Član 4.

Dokazna snaga notarskih isprava

Notarske isprave su sve isprave notara, koje on sačini na temelju ovog zakona, a u okviru svoje nadležnosti.

Notarske isprave su: isprave nastale notarskom obradom, notarske ovjere i notarske potvrde.

Notarske isprave su javne isprave i važe kod svih organa vlasti, pravnih osoba i drugih institucija neovisno od toga od kojeg su notara izdate.

Notarski obrađene isprave, koje je notar sačinio u granicama svojih službenih ovlaštenja u propisanoj formi, imaju punu dokaznu snagu javne isprave o izjavama datim pred notarom.

Notarske ovjere i potvrde imaju dokaznu snagu javne isprave o činjenicama o kojima se u njima svjedoči.

Dopušteno je dokazivati da je izjava netočno notarski obrađena, odnosno da su posvjedočene činjenice netačne.

Član 58. (st. 1. i 2)

Notar je dužan naknaditi štetu, koju je drugom prouzrokovao povredom svoje službene dužnosti.

Za prouzrokovanu štetu notar odgovara po općim pravilima za naknadu štete.

Član 80. stav 3.

Izvornik se mora strankama pročitati u prisustvu notara, neposrednim pitanjima notar se uvjerava, da sadržaj izvornika odgovara volji stranaka, nakon toga stranke moraju odobriti i svojeručno potpisati taj izvornik. U izvorniku se mora, prije potpisa stranaka, konstatovati da se tako postupilo.

23. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list RBiH“ br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine Federacije BiH“ br. 29/03 i 42/11). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst relevantnih odredbi sačinjen u Ustavnom sudu BiH, kako je objavljivan u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, koji glasi:

Član 103. stav 1.

(1) Ugovor, koji je protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, propisima te moralu društva ništavan je ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon o određenom slučaju ne propisuje što drugo.

Član 104. stav 1.

(1) U slučaju ništavosti ugovora svaka ugovorna strana dužna je da vrati drugoj sve ono što je primila po osnovu takvog ugovora, a ako to nije moguće, ili ako se

priroda onog što je ispunjeno protiv vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cenama u vreme donošenja sudske odluke, ukoliko zakon što drugo ne određuje.

VI. Dopustivost

24. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

26. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 41 0 P 062350 19 Rev od 19. oktobra 2021. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 18. novembra 2021. godine, a apelacija je podnesena 22. novembra 2021. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

27. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

28. Apelantica smatra da je osporenom odlukom povrijeđeno njeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

29. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

30. Član 6. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom.

31. U konkretnom slučaju radi se o građanskopravnom sporu u okviru kojeg je apelantica obavezana na isplatu spornog iznosa. Stoga, Ustavni sud mora ispitati da li je postupak pred redovnim sudovima bio pravičan onako kako zahtijeva član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije.

32. Ustavni sud zapaža da se apelacioni prigovori suštinski zasnivaju na nezadovoljstvu odlukom Vrhovnog suda donesenoj u osporenom parničnom postupku, kao i da osporena odluka nema valjano obrazloženje. U tom pravcu, Ustavni sud zapaža da apelantica ponavlja navode koje je isticala u postupku pred redovnim sudovima, te, u suštini, smatra da je proizvoljno utvrđeno činjenično stanje i proizvoljno primijenjeno materijalno i procesno pravo, kao i tvrdnja da je u postupku povrijeđeno načelo pravne sigurnosti.

33. U odnosu na povredu načela pravne sigurnosti, Ustavni sud zapaža da apelantica tvrdi da je Vrhovni sud pogrešno primijenio odredbu člana 55. stav 4. ZPP-a i odstupio od zauzete prakse u rješavanju istih ili sličnih predmeta. Ustavni sud, također, zapaža da je apelantica ukazala na tri odluke Vrhovnog suda koje su donesene prije osporene odluke u konkretnom predmetu, u kojima je zauzet stav da se o eventualnom zahtjevu odlučuje tek nakon što se odbije primarni tužbeni zahtjev. Međutim, Ustavni sud podsjeća da samo postojanje dviju protivrječnih sudskih odluka u okviru istog suda u pogledu sličnog činjeničnog i pravnog pitanja ne dovodi nužno do povrede načela pravne sigurnosti kao neodvojivog elementa prava na pravično suđenje ukoliko takvim postojanjem nisu stvorene duboke i dugoročne razlike u praksi jednog suda (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3279/20 od 20. aprila 2022. godine, tačka 27. sa referiranjem na relevantnu praksu Evropskog suda za ljudska prava – u daljnjem tekstu: Evropski sud, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

34. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da apelantica pitanje pravne sigurnosti problematizira u vezi sa tumačenjem i primjenom odredbe člana 55. stav 4. ZPP-a. Ustavni sud ukazuje da je, prema praksi Evropskog suda, prvenstveno na domaćim organima, naročito sudovima, da rješavaju

probleme tumačenja domaćih zakona. Evropski sud ne treba postupati kao sud „četvrtе instance“, te stoga neće prema članu 6. stav 1. Evropske konvencije dovesti u pitanje ocjenu domaćih sudova, osim ako se njihova utvrđenja mogu smatrati proizvoljnim ili očigledno nerazumnim (vidi Evropski sud, *Aščerić protiv Bosne i Hercegovine*, odluka od 17. decembra 2019. godine, tačka 23. sa daljnjim referencama). Takvu praksu dosljedno prati i Ustavni sud u svojim brojnim odlukama (vidi, između ostalih, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 20/05* od 18. maja 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 58/05, tačka 23). U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je već odlučivao o apelacijama koje su pokretale pitanje primjene odredbe člana 55. stav 4. ZPP-a (vidi, npr. Ustavni sud, odluke o dopustivosti i meritumu br. *AP 1094/19* od 14. oktobra 2020. godine, tačka 37, *AP 2283/16* od 11. septembra 2018. godine, tačka 44). Iz prakse Ustavnog suda, kao i prakse redovnih sudova proizlazi da se u slučaju kada tužitelj u jednoj tužbi istakne dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi, u smislu odredbe člana 55. stav 4. ZPP-a, prvo odlučuje o primarnom zahtjevu, a nakon toga o eventualnom zahtjevu.

35. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud u konkretnom slučaju imao u vidu karakter eventualnog zahtjeva i redosljed odlučivanja o tužbenim zahtjevima, te je eksplicitno i vrlo detaljno obrazložio zašto u datim okolnostima konkretnog slučaja, s obzirom na sadržaj primarnog tužbenog zahtjeva (koji sadrži deklaratorni i kondemnatorni zahtjev), ne znači da je primarnom zahtjevu udovoljeno. Stoga se u konkretnom slučaju zapravo radi o drugačijoj situaciji nego u predmetima na koje se apelant pozvao u apelaciji. Iz navedenog se ne može zaključiti da su u praksi Vrhovnog suda „stvorene duboke i dugotrajne razlike“ koje bi dovele u pitanje načelo pravne sigurnosti. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da su neosnovani apelantini navodi o kršenju načela pravne sigurnosti koji predstavlja osnov ne samo prava na pravično suđenje već i cijele Evropske konvencije.

36. U vezi s apelantinicim navodima kojima se ukazuje na proizvoljno utvrđeno činjenično stanje i proizvoljnu primjenu pozitivnopravnih propisa, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, koji je donio konačnu odluku u konkretnoj pravnoj stvari, razmotrio apelantincine revizione navode, koje ona ponavlja i u apelaciji, i da je dao razloge zašto ti navodi ne mogu dovesti do drugačijeg ishoda konkretne pravne stvari. Pri tome, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, polazeći od činjeničnog utvrđenja prvostepenog suda do kojeg je došao ocjenom izvedenih dokaza, dao jasne i argumentirane razloge za svoje odlučjenje, uz pozivanje na relevantne odredbe ZON-a, ZOO-a i ZPP-a. Ustavni sud zapaža da je, suprotno apelacionim navodima, upravo prvostepeni sud, čiju odluku apelantica nije osporavala, na osnovu izvedenih dokaza utvrdio „da je pri notarskoj obradi ugovora došlo do propusta što ugovor nije pročitano strankama.“ Međutim, Vrhovni sud nije podržao

stav da, bez obzira na takav propust koji je protivan eksplicitnoj odredbi ZON, nema razloga za ništavost spornog ugovora. U vezi s tim, Ustavni sud naročito ukazuje da je svrha uvođenja notarijata u BiH bila jačanje pravne sigurnosti i vladavine prava. Doneseni zakoni o notarima u BiH su u najvećoj mjeri procesni zakoni koji primarno imaju cilj propisati formu i postupak sačinjavanja određenih vrsta isprava i, općenito, način preduzimanja određenih službenih radnji. To potvrđuje i pravna snaga koju notarske isprave imaju budući da ZON u članu 4. stav 3. propisuje da su notarske isprave javne isprave, kao i da važe kod svih organa vlasti, pravnih lica i drugih institucija nezavisno od toga koji ih je notar izdao.

37. U konkretnom slučaju, Vrhovni sud je cijenio odredbu člana 80. stav 3. ZON-a koji vrlo decidirano propisuje obavezu da se izvornik pročita strankama u prisustvu notara, da se notar pitanjima uvjeri u stvarnu volju stranaka i da se tek onda izvornik potpisuje. Imajući to u vidu, Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi ukazivalo da je tumačenje normi proceduralne prirode iz člana 55. stav 4. ZPP-a, kako je to učinio Vrhovni sud, proizvelo posljedice koje nisu spojive s Evropskom konvencijom. Dalje, u odnosu na apelanticine navode da je izostalo vještačenje kojim bi se odredila visina štete, Ustavni sud zapaža da je nesporno tužbenim zahtjevom tražena naknada iznosa na koji je nekretnina procijenjena u izvršnom postupku, te da je apelantica u smislu relevantnih odredbi ZPP-a, ako je smatrala da je tužbeni zahtjev previsoko postavljen, mogla predložiti vještačenje, što nije učinila.

38. U vezi s apelanticinim navodima da Vrhovni sud nije odlučio o njenom prigovoru zastare potraživanja, Ustavni sud zapaža da je apelantica taj prigovor istakla u postupku pred prvostepenim sudom. Međutim, prvostepeni sud nije odlučivao o ovom prigovoru budući da je odbio eventualni zahtjev u odnosu na apelanticu, kao ni drugostepeni sud koji je potvrdio prvostepenu presudu. Vrhovni sud je osporenom presudom ispitao drugostepenu presudu u pogledu primjene materijalnog i procesnog prava na koju su ukazali tužitelji, dok apelantica u odgovoru na reviziju nije ukazala na istaknuti prigovor zastare (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4803/19 od 8. jula 2021. godine, tačka 42, dostupna na www.ustavnisud.ba). Dakle, Vrhovni sud je u revizionom postupku ispitao drugostepenu presudu u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava, te je u datim okolnostima dao dovoljne i relevantne razloge za svoje odlučenje, koje se ne doima proizvoljno.

39. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud u osporenoj odluci dao dovoljnu i jasnu ocjenu provedenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao i da je o svim ključnim pitanjima dao odgovarajuće obrazloženje. Zbog toga se ne može reći da u osporenoj odluci ima bilo kakve proizvoljnosti kako u pogledu ocjene dokaza tako i u pogledu primjene

materijalnog i procesnog prava. Stoga, Ustavni sud smatra da apelantica nije dovela u pitanje pravičnost postupka u konkretnom slučaju, niti je dokazano da je postupak na bilo koji način u procesnom smislu proveden na njenu štetu, već je samo nezadovoljna ishodom postupka.

40. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su apelantici navodi o povredi prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije neosnovani.

Pravo na imovinu

41. Apelantica smatra da je osporenom odlukom povrijeđeno i njeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da apelantica tvrdnje o povredi tog prava, u suštini, zasniva na istim navodima koje je istakla u vezi s pravom na pravično suđenje, koje je Ustavni sud već elaborirao u prethodnim tačkama ove odluke i zaključio da su neosnovani. Osim toga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nema ništa iz čega bi se moglo zaključiti da je apelanticino pravo na imovinu došlo u pitanje na način koji bi vodio potrebi da Ustavni sud to pravo posebno ispita prema standardima iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, niti su u apelaciji pruženi dokazi iz kojih bi se moglo zaključiti suprotno. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da su navodi o kršenju prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, također, neosnovani.

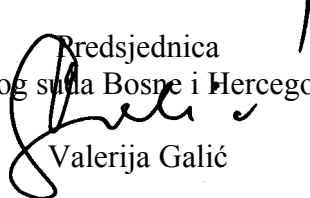
VIII. Zaključak

42. Ustavni sud zaključuje da nije povrijeđeno apelanticino pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije jer je sud u osporenoj odluci dao jasna i relevantna obrazloženja u pogledu primjene materijalnog i procesnog prava – odredbi ZON-a, ZOO-a i ZPP-a na činjenično stanje utvrđeno pred nižestepenim sudovima, a apelantica svojim navodima nije dovela u pitanje pravičnost postupka u konkretnom slučaju, niti je dokazala da je postupak na bilo koji način u procesnom smislu proveden na njenu štetu.

43. Ustavni sud zaključuje da nema povrede ni prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u situaciji kada je apelantica tvrdnje o povredi tog prava zasnivala na istim navodima koje je istakla u vezi s pravom na pravično suđenje, koje je Ustavni sud ocijenio neosnovanim, a u osporenim odlukama nema ništa iz čega bi proizlazilo da je do miješanja u apelanticino pravo na imovinu došlo na način koji bi vodio kršenju tog prava.

44. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

!
Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Valerija Galić